

III RIIGIKOGU

2. istungjärk. **Protokoll nr. 20 (10).** 1926. a.

III Riigikogu koosolek 16. novembril
1926. a. kell 17.

Kokku on tulnud 91 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis: Riigivanem **J. Teemant**, sõjaminister **J. Soots**, kohtuminister **J. Sepp**, haridusminister **J. Lattik**, töö- ja hoolekandeminister **O. Tief**, välisminister **Fr. Akel**, põllutöominister **O. Köster**, kaubandus- ja tööstusminister **K. Kornel**.

Päevakord:

1. Riigikontrolöri valimine.
2. Väljaveotolli § 1. p. 1. muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.
3. Linnavolikogude valimise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.
4. Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise ja täiendamise seadus — Riigikogu liikmete O. Kase ja O. Liigand'i ettepanek.
5. Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seadus — Riigikogu liikmete J. Teetsov'i, O. Puki ja K. Tonkman'i ettepanek.
6. Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
7. Briti alamatele kuuluvate patentide ja kaubamärkide kaitse seadus — II lugemisel.
8. Vallanõukogude valimise seadus — II lugemisel.
9. Eesti-Briti vahelise kaubamustrite kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel.
10. Eesti ja Läti vahelise sotsiaalse abiandmise kokkuleppe ja selle kokkuleppe lisaprotokolli kinnitamise seadus — II lugemisel.
11. Tallinna linnale Kentmanni tänava laiendamiseks riigi maa-ala võõrandamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
12. Lagedi jaama territooriumi laiendamiseks maa sundvõõrandamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
13. Linnade eelarvete ja aruannete kokkuseadmise ja trahteri- ning lõbustusmaksude tähtaegade muutmise seadus — omavalitsuse komisjoni ettepanek.
14. Valla- ja maakonna-omavalitsuste sisetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete

ajutise seaduse täiendamise ja muutmise ning maal asuvate liikumata varanduste maksu seaduse muutmise seadus — omavalitsuse komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**.

Koosolek algab kell 17.10 min.

Juhataja **K. Einbund**: Avan Riigikogu koosoleku. Päevakorrast on Riigikogu liikmetele ja Vabariigi Valitsusele teatatud. Muudatusi päevakorra kohta ei ole.

1. Riigikontrolöri valimine. **J. Voiman** (stp): Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma nimel panen ette kandidaadiks riigikontrolöri kohale Aleksander Oina.

J. Saar (as): Asunikude, riigirentnikkude ja väikepõllupidajate koonduse Riigikogu rühma poolt teen ettepaneku, riigikontrolöriks valida Johannes Zimmerman.

Juhataja **K. Einbund**: Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt on ettepanek — riigikontrolöri kohale valida rkl. Oinas. Asunikude, riigirentnikkude ja väikepõllupidajate koonduse Riigikogu rühma poolt on ettepanek — valida riigikontrolöriks rkl. Zimmerman. Ühtlasi on 13 Riigikogu liikme allkirjaga tulnud ettepanek — kodukorra § 83. põhjal valimisi toimetada kinnisel hääletamisel.

R. Penno (as) kohalt: Sama kodukorra § 83. põhjal nõuan nimelist hääletamist.

Juhataja **K. Einbund**: (Helistatakse kõrvalruumidesse.) Rkl. Penno poolt on kodukorra § 83. põhjal ettepanek, toimetada hääletamist nimeliselt. Kuna nimelisel hääletamisel eesõigus on kinnise hääletamise ees, siis pean kõige esmalt kindlaks tegema, kas tarvilik arv Riigikogu liikmeid soovib nimelist hääletamist. (Hääletatakse.) Koos on 89 Riigikogu liiget; 36, see on rohkem kui $\frac{1}{3}$ koosolijatest Riigikogu liikmetest soovib hääletamist toimetada nimeliselt, seega sünnib kodukorra § 83. põhjal hääletamine nimeliselt.

Ma kavatsen esmalt hääletada kodukorra § 84-da alusel ainult „poolt“, ja kui hääleta-

misel kumbki kandidaat absoluutset enamust ei saa, tulevad nad uuesti hääletamisele „poolt“ ja „vastu“.

Hääletamisele tuleb ettepanek, valida riigikontrolöri kohale Aleksander Oinas. Palun Riigikogu liikmeid, kes rkl. Oina valimise poolt, hüüda „poolt“.

Adamson, Mart; Ainson, Hans; Akel, Friedrich — ei hääleta; Anderkopp, Ado — poolt; Anniko, Hendrik; Ast, Karl — poolt; Baars, Kaarel — poolt; Baranin, Peeter — poolt; Eilman, Bernhard — poolt; Einbund, Karl; Elisson, Hendrik — poolt; Freiberg, Karl — poolt; Fuks, Johannes; Grigorjev Vassili — poolt; Grimpel, Arnold — poolt; Gustavson, Oskar — poolt; Hasselblatt, Verner — poolt; Holberg, Johan; Hünerson, Jaan; Johanson, Ado; Johanson, Leopold — poolt; Jonas, Erich — poolt; Juhkam, Mihkel — poolt; Järve, Peeter; Jõeäär, Aleksander — poolt; Jürman, August; Kaarna, Christjan — poolt; Kalbus, Tõnis — poolt; Kask, Oskar; Kerem, August; Kiiver, Heinrich; Kink, Eduard — poolt; Klesment, Johannes — poolt; Kohver, August; Kornel, Karl; Kurtshinsky, Mihail — poolt; Kärner, Aleksander — poolt; Köster, Oskar; Laarman, Mats; Laidoner, Johan; Laretei, Heinrich; (Vahelhüüe: Moskvas!) Lattik, Jaan; Laur, August; Lehtman, Johannes; Liigand, Oskar; Luik, August — poolt; Loosalu, Jakob; Maaker, Villem; Martinson, Hans — poolt; Martna, Mihkel — poolt; Maurer, Theodor — poolt; Mälberg, Jaan; Möttus, Alfred — ei hääleta; Mürk, Johannes; Oinas, Aleksander — kandideerin ise; Oja, Benedikt — poolt; Ottas, Georg; Penno, Rudolf; Pesur, Eduard — poolt; Piiskar, Jaan — poolt; Pool, Theodor — poolt; Pukk, Otto; Pärilin, Otto; Päts, Konstantin; Raudkepp, Leopold; Rebane, Hans; Rei, August — poolt; Saar, Jakob; Schilling, Carl — poolt; Schulbach, Arnold; Schütz, Peeter — poolt; Semjonov, Nikita — poolt; Sepp, Johan; Sikkar, Johannes; Soonberg, Karl-Johannes; Soots, Jaan; Sprenk, August — poolt; Sulg, Edgar; Sternfeldt, Aleksander; Strandman, Otto; Tallmeister, Theodor — poolt; Tamm, Karl; Teetsov, Jaan; Teemant, Jaan; Tief, Otto; Tiks, Jaan — poolt; Tonkman, Kustas; Toomel, Aleksander-Rudolf; Tõnisson, Jaan; Tõllasepp, August; Vain, Jaan — poolt; Vainola, Alfred — poolt; Veiler, Aleksander; Vessart, Villem; Vestholm, Jakob; Virma, Karl — poolt; Voiman, Jüri — poolt; Vomm, August; Vreeman, Richard; Zimmerman, Johannes.

Hääletamisele tuleb ettepanek, valida riigikontrolöri kohale rkl. Zimmerman.

Adamson, Mart; Ainson, Hans — poolt; Akel, Friedrich — poolt; Anderkopp, Ado; Anniko, Hendrik; Ast, Karl; Baars, Kaarel; Baranin, Peeter; Eilman, Bernhard; Einbund, Karl — poolt; Elisson, Hendrik; Freiberg, Karl; Fuks, Johannes — poolt; Grigorjev, Vassili; Grimpel, Arnold; Gustavson, Oskar; Hasselblatt, Verner; Holberg, Johan — poolt; Hünerson, Jaan — poolt; Johanson, Ado — poolt; Johanson, Leopold; Jonas, Erich; Juhkam, Mihkel; Järve, Peeter — poolt; Jõeäär, Aleksander; Jürman, August — poolt; Kaarna, Christjan; Kalbus, Tõnis; Kask, Oskar; Kerem, August; Kiiver, Heinrich — poolt; Kink, Eduard; Klesment, Johannes; Kohver, August — poolt; Kornel, Karl — poolt; Kurtshinsky, Mihail; Kärner, Aleksander; Köster, Oskar — poolt; Laarman, Mats — poolt; Laidoner, Johan — poolt; Laretei, Heinrich; Lattik, Jaan — poolt; Laur, August — poolt; Lehtman, Johannes — poolt; Liigand, Oskar — poolt; Luik, August; Loosalu, Jakob — poolt; Maaker, Villem — poolt; Martinson, Hans; Martna, Mihkel; Maurer, Theodor; Mälberg, Jaan — poolt; Möttus, Alfred — ei hääleta; Mürk, Johannes — poolt; Oinas, Aleksander; Oja, Benedikt; Ottas, Georg — poolt; Penno, Rudolf — poolt; Pesur, Eduard; Piiskar, Jaan; Pool, Theodor; Pukk, Otto; Pärilin, Otto — poolt; Päts, Konstantin — poolt; Raudkepp, Leopold — poolt; Rebane, Hans — poolt; Rei, August; Saar, Jakob — poolt; Schilling, Carl; Schulbach, Arnold — vastu; Schütz, Peeter; Semjonov, Nikita; Sepp, Johan — poolt; Sikkar, Johannes — poolt; Soonberg, Karl-Johannes — poolt; Soots, Jaan — poolt; Sprenk, August; Sulg, Edgar — poolt; Sternfeldt, Aleksander — poolt; Strandman, Otto; Tallmeister, Theodor; Tamm, Karl — poolt; Teetsov, Jaan — poolt; Teemant, Jaan — poolt; Tief, Otto — poolt; Tiks, Jaan; Tonkman, Kustas — poolt; Toomel, Aleksander-Rudolf — poolt; Tõnisson, Jaan; Tõllasepp, August — poolt; Vain, Jaan; Vainola, Alfred; Veiler, Aleksander; Vessart, Villem — poolt; Vestholm, Jakob — poolt; Virma, Karl; Voiman, Jüri; Vomm, August; Vreeman, Richard — poolt; Zimmerman, Johannes.

Hääletamise tagajärjed on järgmised: rkl. Oina poolt on 41 häält, rkl. Zimmerman'i poolt on 46 häält. Kvoorumraamatu järgi on Riigikogu koosoleku praegune kvoorum 92-liikmeline, seega on rkl. Zimmerman valitud riigikontrolöriks absoluutse häälteenamusega.

2. Väljaveotolli Redaktsiooni komis-
§ 1. p. 1. muut- joni aruandja **O. Gus-**

mise seadus tavson kannab ette ja — **redaktsioon.** nähtava enamusega võetakse vastu redaktsiooni komisjoni muudatus.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, vastu võtta „Väljaveotolli § 1. p. 1. muutmise seaduse“ lõpulik redaktsioon kolmandal lugemisel Riigikogus vastuvõetud kujul ühes järgmise muudatusega:

1. Seaduse algus vastu võtta järgmiselt:
„Kaupade sisseveo ja väljaveo ning tollimaksude määruse („R. T.“ nr. 4/5—1924. a.) veotariifi § 1. p. 1. muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:“

3. Linnavolikogude valimise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu redaktsiooni komisjoni muudatus 1.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, vastu võtta „Linnavolikogude valimise seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul järgmistele muudatustele:

1. § 3, esimene rida ja paljudes teistes kohtades: määratakse kindlaks, p. o. määratakse.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

„2. Sealsamas viimane lõige vastu võtta: „Volinikkude arvu määrab eelmine linnavolikogu ja kuulutab välja avalikuks teadmiseks tema poolt määratud korras hiljemalt 25 päeva enne valimiste esimest päeva. Elanikkude arvu määramisel võetakse aluseks linna statistilised andmed elanikkude arvu kohta selle aasta 1. jaanuariks, mil volinikkude arv määratakse.“

Pean redaktsiooni komisjoni nimel teatama, et siin teises reas on viga sisse tulnud. Peab olema „Volinikkude arvu määrab eelmine linnavolikogu ja see kuulutatakse välja...“

Juhataja **K. Einbund**: Asun muudatuse hääletamisele ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on muudatus 2 vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega muudatused 3—9.

3. § 5, teine rida ja mujal: valijate nimekirjade, p. o. valijate-nimekirjade.

4. § 9, viimase lause algus vastu võtta: Kui ühenduse nimekirja esitavad valijate rühmad üheski nimekirjas ei ole määranud esitajat, loetakse jne.

5. § 11, teine lõige, kolmas rida: nimekirja ühenduse, p. o. nimekirjade ühenduse.

6. Sealsamas, viimane lõige, esimene rida: otsused, p. o. koosolekud.

7. § 13. algus vastu võtta: Eelmises paragrahvis ettenähtud korras parandatud valijate-nimekirja pannakse välja hiljemalt kaks nädalat j.n.e.

8. § 16. kolmas lõige vastu võtta: „Nimekirjas tähendatud kandidaatide arv ei tohi olla suurem selles linnas valitavate linnavolinikkude üldisest arvust; nimekirjades, kus rohkem kandidaate, ei arvestata liigsete, nimekirjas viimastena seisvate kandidaatidega.“

9. § 17. esimese lõike lõpp vastu võtta: ... et nad nõus on kandideerima selles nimekirjas.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

10. Sealsamas, neljanda lõike teisest kuni neljanda reani kustutada klambrites olevad sõnad.

J. Klesment (stp): Teen omavalitsuse komisjoni nimel ettepaneku, see lõige vastu võtta redaktsioonis, nagu Riigikogu selle III lugemisel vastu võttis. Küsimus oli omavalitsuse komisjonis kaalumisel ja komisjon arvas, et võib kohtadel raskusi tekitada, mida mõistetakse organisatsioonide nimetuste all. Loomulikult mõistetakse nende all neid nimetusi, mille all ühinged on registreeritud vastavalt registreerimise seadusele. Omavalitsuse komisjon arvas tarvilikuks siin selles paragrahvis nende seaduste peale näidata ja küsimust täna uuesti kaaludes otsustas paluda, see paragrahv sel kujul vastu võtta, nagu ta Riigikogu poolt III lugemisel on vastu võetud.

O. Gustavson (stp): Redaktsiooni komisjon otsustas klambritesse sulatud osa maha kustutada järgmistel kaalutlemistel. Redaktsiooni komisjon konstateeris, et klambritesse sulatud osa sisulist laadi ei ole. Teiseks arvas komisjon, et käesolevas seaduses tuleb võtta aluseks nii palju kui vähegi võimalik Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seadust. Kui loete tähendatud seaduse § 42., leiata sealt kolmandas lõikes „On nimekirjad esitatud mõne registreeritud organisatsiooni nimetusega, võib selle organisatsiooni juhtiv keskorgan jne.“

Teie näete, et sisu on täiesti analoogiline käesolevale paragrahvile selle vahega vaid, et „Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduses“ klambritesse sulatud osa puudub.

Edasi leidis komisjon, et ei ole otstarbekohane väga palju saateid teha teistele sea-

dustele. Kui näiteks muudetakse praegumaks-
vat „seltside, ühingute ja nende liitude regist-
reerimise seadust“ nõnda, et paragrahvide
järjekord teiseks saab, siis peaks ka otsekohe
muudetama linnavolikogude valimise seaduse
vastavat paragrahvi, sest muidu ei tabaks loet-
letud paragrahvid enam endist otstarvet. Kõigil
neil kaalumistel arvas redaktsiooni komis-
jon, et võib klambritesse suletud osa ära jätta,
ilma et seaduse sisuline osa kuidagi viisi
muutuks.

Eelkõige tuleb tähendada, et käesolevas
lõikes on tegemist ainult organisatsiooni nime
tarvitamise korraldamisega. Käesolev lõige
ei kõnele üldse sellest, missugust nime-
tust organisatsioon võib tarvitada. Organi-
satsioon, mis on registreeritud ühe nime all,
võib oma nimekirjale võtta teise nime. Võtab
aga mõni nimekiri endale nimetuse, mis sar-
nane ühe registreeritud organisatsiooni omale,
siis võib selle organisatsiooni keskorgan ära
keelata selle nimetuse tarvitamise. See kõik
on aga selge ilma klambritesse suletud osatagi.
Järelikult, kui kustutada klambritesse suletud
osa, ei kaota seadus oma sisu selguse mõttes
midagi. Kui aga omavalitsuse komisjon siiski
leiab sellel osal olevat sisulise tähtsuse, siis
peab redaktsiooni komisjon muidugi oma ette-
panekust loobuma.

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Klesment'i
poolt on tehtud ettepanek, § 17. neljas lõige
vastu võtta samal kujul, nagu ta kolmandal
lugemisel Riigikogu poolt on vastu võetud,
see tähendab, klambritesse suletud osa sisse
jätta. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.)
Ettepaneku poolt on 38 häält, vastu 5 häält,
seega on ettepanek vastu võetud, seega
langeb ära 10. muudatus.

Aruandja **O. Gustavson** kannab
ette ja eraldi hääletamisel võetakse
vastu nähtava enamusega redaktsiooni
komisjoni muudatused 11 kuni 21.

11. § 9. viimase lõike teises reas: kustu-
tada „kui“.

12. § 25. eelviimane rida: sisseantud, p. o.
esitatud.

13. § 26. esimese lõike viimane ja teise
lõike teine rida: valimisnimekirjadesse, p. o.
valijate-nimekirjadesse.

14. § 30 eelviimane rida: valmistatakse,
p. o. valmistatud.

15. § 31. algus vastu võtta: Saades ümb-
riku läheb valija, jne.

16. § 32, eelviimane rida: niisama ka,
p. o. ega.

17. § 33, teine rida: ja, p. o. ega.

18. § 46, kuues rida ja mujal: vastava
nimekirjade ühenduse või iseseisva nimekirja
peale, p. o. vastavale nimekirjade ühendusele
või iseseisvale nimekirjale.

19. § 46, kuues lõige, eelviimane rida: eel-
õigus, p. o. eesõigus.

20. § 56, esimene rida: tehtud vildakuste,
p. o. ettetulnud seaduserikkumiste.

21. Lisa § 16. juurde teine rida: linna
valimistel, p. o. linnavolikogu valimistel.

**4. Kogukonna-,
asutuste- ja
erarendimaade
korraldamise
seaduse muut-
mise ja täien-
damise seadus
— O. Kase ja
O. Liigand'i
ettepanek.**

O. Liigand (rhv):
Teen ettepaneku, anda
käesolev seaduseelnõu maa-
komisjoni.

Juhataja **K. Ein-
bund**: (Hääletatakse.)
Nähtava enamusega
on ettepanek vastu
võetud.

**5. Kogukonna-,
asutuste- ja
erarendimaade
korraldamise
seaduse muut-
mise seadus —
J. Teetsov'i,
O. Puki ja K.
Tonkman'i ette-
panek.**

J. Teetsov (põl):
Teen ettepaneku, anda
kogukonna-, asutuste- ja
erarendimaade korralda-
mise seaduse muutmise
seadus maakomisjoni läbi-
vaatamiseks.

Juhataja **K. Ein-
bund**: (Hääletatakse.)
Nähtava enamusega
on ettepanek vastu
võetud.

**6. Rahvaväe-
laste ja nende
perekondade
pensioni seaduse
muutmise sea-
dus — III luge-
misel.**

Riigikaitse komis-
joni aruandja **J. Vain**
kannab ette ja eraldi
hääletamisel võetakse
vastu nähtava enamuse-
ga seaduseelnõu peal-
kiri ja tekst.

Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni
seaduse muutmise seadus.

„Rahvaväelaste ja nende perekondade pen-
sioni seaduse § 11 („Riigi Teataja“ nr. 26/27 —
1920. a. ja nr. 1/2 — 1923. a.) muudetakse ja
pannakse maksma järgmisena:

Rahvaväelased, kes oma töövõime kaota-
nud peale sõjaväest vabastamist, kui aga selle
kaotuse põhjuseks olid väeteenistuses saadud
haavad, vigastused ehk haigused, ehk kes
mõnesugustel põhjustel eelmises paragrahvis
tähendatud viisil üle vaadatud ei ole, võivad
viie aasta jooksul pärast väecosast lahkumist
endid pensionisaamiseks maakonna rahvaväe
komisjonis läbi vaadata lasta, kusjuures töö-
võime kaotuste põhjused selgeks tulevad teha.

Pärast seda tähtaega on töö-hoolekandeministril õigus rahvaväelasi, kes eelpooltähen- datud korras läbi vaadatud ei ole, nende töö- võime kaotuse põhjuste ning töövõime kao- tuse protsendi kindlaksmääramiseks maakonna rahvaväe komisjonis läbi vaadata lasta.

Märkus: Kui rahvaväelane ei või arsti poolt konstateeritud tervisliku seis- korra pärast isiklikult läbivaatusele ilmuda, toimetab läbivaatust rahvaväelase viibi- mise kohas maakonna rahvaväe komisjoni poolt seks komandeeritud arst.

Juhataja **K. Einbund**: Asun lõpu- hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhää- letamisel vastu võetud.

**7. Briti alama-
tele kuuluvate
patentide ja
kaubamärkide
kaitse seadus —
II lugemisel.**

Üldkomisjoni aru- andja **A. Rei** kannab ette ja eraldi hääle- tamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, §§ 1—4.

Briti alamatele kuuluvate patentide ja kauba- märkide kaitse seadus.

§ 1. Briti alamatele antakse õigus kuue kuu jooksul, käesoleva seaduse maksmahak- kamise päevast arvates, esitada registreeri- miseks Eestis, maksvates seadustes ettenähtud korras, nende päralt olevaid patente ja kauba- märke, mis olid registreeritud enne 24. veeb- ruari 1918. a. Venemaal.

§ 2. Kui § 1. tähendatud patendid või kaubamärgid esitatakse registreerimiseks, sea- duses ettenähtud korras, ühes tõendustega selle üle, et patent või kaubamärk oli regist- reeritud enne 24. veebruari 1918. a. Venemaal, siis registreeritakse niisugune patent või kau- bamärk, kui enne 18. jaanuari 1926. a. ei ole Eestis registreeritud ühtlast patenti või kauba- märki.

§ 3. Kui aga patentide või kaubamärkide registreerimisjalve esitamisel selgub, et enne 18. jaanuari 1926. a. Eestis on juba registree- ritud ühtlased patendid või kaubamärgid, siis registreeritakse nad peale viimaste kohtu- otsusega tühistamist paluja nõudmisel, kus- juures niisugune nõudmine peab olema esi- tatud kuue kuu jooksul, Eestis patendi või kaubamärgi registreerimisjalve esitamise päe- vast arvates.

§ 4. Paragrahv 2. või 3. põhjal registree- ritud patentide kestvus algab registreerimise päevast ja nende viieteistkümnepäevane kest- vus lühendatakse vaheaja peale 20. juulist 1920. a. kuni nende registreerimise päevani.

Nende patentide kestvus aga, mis olid jõus Venemaal 31. juulil 1914. a. lühendatakse, nende registreerimisel veel vaheaja võrra nende väljaandmise päevast Venemaal kuni 31. juu- lini 1914. a.

**8. Vallanõuko-
gude valimise
seadus — II lu-
gemisel.**

Omavalitsuse komis- joni aruandja **B. Oja** (loeb):

Vallanõukogude valimise seadus.

K. Virma (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kui seaduseelnõu pealkirja võrrelda seaduse sisuga, siis peab ütleva, et see pealkiri ei vasta sisule. Sisu järgi peaks õieti pealkiri olema „valla mitmesuguste asjade sea- dus“. Igatahes ei ole siin jutt ainult valla- valimistest, vaid ka mitmesugustest muudest asjadest, sellepärast ei vasta pealkiri seadus- eelnõu sisule. (Vahele hüüa paremalt poolt.) Seadusel peab sisule vastav nimetus olema, mille peaks komisjon katsuma õieti määrata.

Peale selle ei võiks seaduse arutamisele praegusel korral asuda veel teistel põhjustel. See seaduseelnõu on 2. novembril paljunda- tud ja Riigikogu liikmetele kätte saadetud, kuid pärast seda tähtaega on linnavolikogude seadus II ja III lugemisel arutamisel olnud ja Riigikogu poolt sellesse parandused vastu võetud. Ühtlustamise mõttes peaksid need parandused ka käesolevasse seadusesse sisse kantama. Olen kuulnud, et omavalitsuse kom- isjoni aruandja kavatses neid parandusi ette panna, kuid missugusel kujul, seda peaksid Riigikogu liikmed enne nägema. Ma olen huvitatud käesolevast seaduseelnõust ja teek- sin heameelega tööd kaasa, aga mul ei ole materjali nende paranduste kohta, missugu- seid komisjon kavatses esitada. Oleksin omalt poolt valmis ettepanekuid esitama, kuid par- alleelselt tööd teha ei ole mõtet. Sellepärast arvan, et ennem kui seaduseelnõu sisulisele arutamisele asuda, need parandused, mis kom- isjon, silmas pidades linnavolikogude vali- mise seadust, teinud, peaksid Riigikogu liik- metele teada antama. Siis võib II lugemisel parandustega esineda, sest on ju II lugemine koht, kus parandusi algatada võib. Ei oleks õnnelik hakata juhuslikult parandusi tegema, kus tingimata kahtlus tõuseb, kas niisugused parandused tarvilikult täpsed on.

Sellepärast teen ettepaneku, anda valla- nõukogude valimise seadus omavalitsuse kom- isjoni. Sellejuures ei celda ma komisjoni pikka tööd, vaid ainult paranduste kirjaliku esitamise tarvidust. Komisjon peaks aga kaa- luma küsimust, kas kõik asjad, mis selle sea- duse alla võetud, sellesse jääma peavad, või

võib neid selle seaduse alt välja võtta ja ise-iseiva seadusena esitada. Nimelt mõtlen mina selle all peatükk 12., kus kõneldakse vallanõukogust ja vallavalitsusest. See võiks olla eriseaduses. Vallanõukogu valimise seadus peaks olema ühtluse mõttes sarnane linnavolikogude valimise seadusele ja see ei tohiks sisaldada niisuguseid asju, mis sinna kõrvalainena sisse paigutatud.

Neil kaalumistel arvan mina, et võiks täna käesoleva seaduseelnõu arutamisel ära võtta nende vormitütmistega, mis ma ette panen, ja lähemaks Riigikogu koosolekuks võiks komisjon oma parandus-ettepanekud Riigikogu liikmetele kätte saata.

O. Gustavson (stp): Selleks puhuks, kui rkl. Virma ettepanek peaks vastu võetama, juhiks in ma omavalitsuse komisjoni tähelepanu veel mõnele küsimusele, mis käesolevas seaduses selged ei ole. Mõtlen nimelt §§ 73.—76. § 73. näeb ette, et kaebusi võib tõsta valimistel ettetulnud vildakuste kohta 3 päeva jooksul pärast valimiste lõppu. § 74. järgi vaadatakse need kaebused läbi 7 päeva jooksul; samas lõikes öeldakse: kui kohus valimised kogu nende ulatuses tühistab, kuulutab maakonnavalitsus uued valimised välja, mis hiljemalt 1½ kuu jooksul pärast vastava kohtuotsuse kättesaamist tulevad läbi viia. Sama paragrahvi teine lõige ütleb: kui kohus üksikute vallanõukogu liikmete valimise tühistab, kustutab vallavalitsus need kodanikud vallanõukogu liikmete nimekirjast ja kutsub nende asemele kandidaadid käesoleva seaduse §§ 63.—69. korras. Lõpuks viimane lõige: „Käesolevas (74) paragrahvis nimetatud asjus tulevad kohtuotsused täitmisele, kuid nende peale võib ühe kuu jooksul pärast kohtuotsuse väljakuulutamist riigikohtusse edasi kaevata“.

Nõnda siis näeb käesolev seadus ette tehtud kohtuotsuste eeltäitmist. Rahukohus teeb teatud otsuse ja omavalitsus asub otsuse eeltäitmisele. Ühtlasi võib aga minna edasi-kaebus Riigikohtule. Eeltäitmise tagajärjed võivad olla väga täbarad. Nimelt näeb § 76. ette: kui Riigikohus tühistab valimised, siis võetakse ette uued valimised samas paragrahvis ettenähtud korras. Aga tähendatud paragrahv jätab täiesti lahtiseks, mis sünnib siis, kui Riigikohus rahukogu otsuse tühistab; vahepeal võidakse rahukogu otsuse põhjal uusi valimisi läbi viies valida uus maakonna nõukogu. Kui aga nüüd Riigikohus tühistatud valimised õigeks tunnistab, siis tekib küsimus, mis siit järgneb. Kas tunnustatakse tühistatud valimised, või tulevad ette võtta uued kolmandad valimised. Kui meie nüüd asume sellel seisukohal, et igal tingimusel tulevad

ette võtta uued valimised, siis peab ütlema, et edasikaebusel igasugune praktiline efekt kaob. Oletame, et see nõukogu, kelle tühistamist nõuti, pole rahukogu otsusega nõus ja kaebab Riigikohtule edasi. Riigikohus tühistab rahukogu otsuse, järelikult loeb Riigikohus valimised seaduspärasteks. Selle peale vaatamata, et valimised on seaduspärasteks tunnustatud, tulevad ometi uued valimised välja kuulutada. Mis kasu on siis edasikaebusest? Aga kui see nõnda on, siis peaks kindlasti öeldama, kuidas sarnastel kordadel tuleb talitada: tulevad uued valimised. Tuleb aga Riigikohtu otsust mõista nõnda, et rahukogu poolt tühistatud valimised tulevad seaduspärasteks tunnistada ja tühistatud nõukogu peab tegevusse astuma, siis tuleb seda selgesti väljendada. (K. Päts, põl: Mis omavalitsuse komisjon tegi, kui ta niisuguseid asju tähele ei pannud?) Seda mina ei tea. Võib olla annab aruandja selle kohta seletust.

Samuti on lugu, kui kohtuotsus mõne üksiku liikme tagandamise kohta käib. Rahukogu otsustab mõne üksiku liikme volikogu koosseisust maha kustutada. See otsus võetakse eeltäitmisele. Liige tõmmatakse vallavolikogu liikmete hulgast maha. Oletame — ta ei ole sellega nõus. Ta kaebab edasi Riigikohtusse. Riigikohus tühistab rahukogu otsuse. Seadus ei ütle, mis nüüd sünnib: kas liige, kes nüüd vahepeal koosseisust kustutatud, saab oma õigused tagasi või mitte. Riigikohus maksab meil praksis, et kui keegi Riigikohu liige on välja langenud, siis tema milgil tingimisel Riigikokku enam tagasi ei saa. Kui asuda sellele seisukohale, et väljalangenud vallavolikogu liige enam tagasi ei saa, siis kaob edasikaebuse igasugune mõte. Ta võib Riigikohtus õiguse saada. Aga sel õigusel ei ole praktiliselt mingit väärtust, ta langeb niikuini esituskogust välja.

Ma arvan, et ka see küsimus niivõrd tähtis on, et omavalitsuse komisjon peaks kindlama tee näitama, kuidas siin tuleb praktiliselt talitada. Mul oli juhus kelleltki kuulda, kuidas Narvas olla sarnane kurioosum ette tulnud: üks Narva linnavolikogu liige kustutati koosseisust maha, tema asemele astus järgmine kandidaat. Kuid väljalangenud liige viis küsimuse Riigikohtusse. Viimane tühistas tehtud kohtuotsuse. Narva linnavolikogu toimis siis päris lihtsalt: saatis uue liikme välja ja endine liige tuli tagasi. Aga meie seadused ei tunne ometi esituskogude asetäitjaid. (Vahel hüüe K. Pätsi, põl poolt.) Võib olla, et see oligi see ainukene motiiv, mis pärast nad niiviisi talitasid.

Ma ei taha ette öelda, kuidas omavalitsuse komisjon peaks selle küsimuse lahendama.

Omavalitsuse komisjon peaks aga fikseerima, kuidas nende kahe küsimuse lahendamisel talitada tuleks. Sellest pääseks näiteks mööda, kui eeltäitmine ära jääks ja asutaks sellele harilikule seisukohale, et nõndakaua, kui küsimus kohtu lõpuinstantsis ei ole otsustatud, ei asuta vahepeal tehtud otsuse täitmisele. Alles siis, kui Riigikohus on lõpuotsuse teinud, olgu kogu valimiste tühistamise või mõne volikogu liikme volikogust tagandamise kohta, tehakse vastavad järeldused: kas tulevad uued valimised, või hakkab valitud volikogu tööle. Teist teed ma isiklikult ette ei näe. Arvan, et see küsimus on sedavõrd tähtis, et omavalitsuse komisjon peaks kindlasti kaaluma. See hoiaks ära sekeldusi, arusaamatusi ja asjata kulusid. Kui asuda omavalitsuse komisjoni seisukohale, siis võivad tulla ühe aasta või isegi nelja kuu kestel kuni kolmed valimised. (K. Päts, põl: Tuleks mitu volikogu.) Kuid milleks seda kõike tarvis?

Juhataja **K. Einbund**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **B. Oja**: Mis puutub rkl. Virma ettepanekusse, see on neid parandusi, mis Riigikogu teinud linnavolikogude valimise seaduse juures, et neid sisse viia ka vallandükogude valimise seadusesse, siis on see küsimus omavalitsuse komisjonis arutamisel olnud ja omavalitsuse komisjon on volitanud aruandjat neid ettepanekuid tegema. (Vahelhüüe pahemalt poolt.) Pealkirjas ei ole igatahes mingisuguseid parandusi. Mina olen alles täna need volitused saanud ja kantsleil ei ole võimalik olnud neid parandusi paljundada.

Mis puutub nendesse osadesse, mis puudutavad vallavalitsusi ja nende osasid, siis on need ka endises praegumaksvas seaduses, ja neis ei ole omavalitsuse komisjon suuri muudatusi teinud.

Mis puutub rkl. Gustavson'i ettepanekusse, siis võib rkl. Gustavson väga hästi II lugemisel teha oma parandusi. (O. Gustavson, stp: Arvan, et see sedavõrd tähtis, et seda komisjon peaks tegema.)

Juhataja **K. Einbund**: Panen hääletamisele rkl. Virma ettepaneku — seaduseelnõu pealkiri ja sellele järgnevad paragrahvid omavalitsuse komisjoni anda. (Hääletatakse.) Poolt on 24 häält, vastu — 5 häält, seega on rkl. Virma ettepanek vastu võetud.

Kuna väliskomisjoni aruandja rkl. Tõnisson kohal ei ole, jääb vahele Eesti-Briti vahelise kaubamustrite kokkuleppe kinnitamise seadus II lugemisel ja Riigikogu asub järgmise päevakorrapunkti arutamisele.

Et väliskomisjoni aruandja härra Anderkopp puudub, jääb vahele ka Eesti ja Läti vahelise sotsiaalse abiandmise kokkuleppe ja selle kokkuleppe lisaprotokolli kinnitamise seadus II lugemisel ning Riigikogu asub järgmise päevakorrapunkti juurde.

9. Tallinna linnale Kentmanni tänava laiendamiseks riigi maa-ala võõrandamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **V. Hasselblatt**: Tallinna linnale läheb Kentmanni tänava laiendamiseks tarvis riigi päralt olevast maast 90 ruutsülda. Silmas pidades, et sõjaministeerium, kelle korralduses see maa on, võib omalt poolt linna käest kokkuleppe alusel saada vastava maa sõjaväe kirikuaia suurendamiseks, on käesolev seadus tingimata otstarbekohane. Ja silmas pidades seda, et teised maad, mis tänava laiendamiseks tarvilikud, on Kentmanni tänaval juba linna käes, nii et kõnesoleva maatuiki saamisel võiks Kentmanni tänavat terves pikkuses laiendada, teen ettepaneku, käesolev seadus I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Seaduseelnõu on I lugemisel nähtava enamusega vastu võetud.

Aruandja **V. Hasselblatt**: Teen ettepaneku, I ja II lugemise vahel kolmepäevalist vaheaega mitte pidada.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtava enamusega vastu võetud.

Riigikogu läheb tagasi päevakorrapunkt 10. juurde.

10. Eesti ja Läti vahelise sotsiaalse abiandmise kokkuleppe ja selle kokkuleppe lisaprotokolli kinnitamise seadus — II lugemisel.

Väliskomisjoni aruandja **A. Anderkopp** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1 ja 2. Eesti ja Läti vahelise sotsiaalse abiandmise kokkuleppe ja selle kokkuleppe lisaprotokolli kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti ja Läti vaheline sotsiaalse abiandmise kokkuleppe, missugune alla kirjutatud Tallinnas, 22. novembril 1924. a., ja selle kokkuleppe juurde kuuluv lisaprotokoll, alla kirjutatud Tallinnas, 3. märtsil 1926. a., ning nootidevahetus samast kuupäevast tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. § 1-ses nimetatud kokkuleppe ja lisa-protokollid ning nootidevahetuse prantsuskeelne algtekst ja eestikeelne tõlge avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

11. Eesti-Briti vahelise kaubamustrite kokkuleppe kinnitamise seadus — II lugemisel. Väliskomisjoni aruandja rkl. Tõnisson'i puudumisel täidab tema kohuseid väliskomisjoni esimees rkl. Laidoner.

Aruandja **J. Laidoner** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1 ja 2.

Eesti-Briti vahelise kaubamustrite kokkuleppe kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti-Briti vaheline kaubamustrite kokkulepe, mis alla kirjutatud Tallinnas, 3. mail 1926. a., tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Kokkuleppe ingliskeelne tekst ja eestikeelne tõlge avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

12. Lagedi jaama territooriumi laiendamiseks maa sundvõõrandamise seadus — I lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **V. Hasselblatt**: Käesoleva seadusega tahetakse Lagedi jaama territooriumi laiendada umbes nendes piirides, nagu kavatseti omal ajal Vene valitsuse poolt. Lagedi laiarööpalise jaama laiendamiseks on tarvis võõrandada kokkuvõetult üldiselt 9458,80 ruutmeetrit, kolme talu küljest kokku. Silmas pidades, et see seadus tarvilik on ja otstarbekohane, teen ettepaneku, ta I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

13. Linnade eelarvete ja aruannete kokkuseadmise ja trahteri- ning lõbustusmaksude tähtaegade muutmise seadus — I lugemisel. Omavalitsuse komisjoni aruandja **J. Sikkar**: Käesolev seaduseelnõu on esitatud otstarbel, et ühtlustada linnade eelarvete ja aruannete kokkuseadmise tähtaega riigi eelarvete ja aruannete kokkuseadmise tähtaegadega. Linnade eelarved on tiheidalt seotud riigi eelarvetega ja sellepärast oleks soovitav, et nende kokkuseadmise tähtajad ühte langeksid.

Omavalitsuse komisjon peab selle seaduseelnõu tarvilikuks. Oma poolt on omavalitsuse komisjon teinud ainult mõned redaktsioonilised parandused. Panen ette, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

14. Valla ja maakonna omavalitsuste sisetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse täiendamise ja muutmise ning maal asuvate liikumata varanduste maksumuutmise seadus — I lugemisel. Omavalitsuse komisjoni aruandja **J. Sikkar**: Vabariigi Valitsus esitas selle seaduseelnõu Riigikogule, et ühtlustada valla ja maakonna omavalitsuste eelarvete kokkuseadmise tähtaega riigi eelarve kokkuseadmise tähtaegaga. Põhjused on samad, mis linnade eelarvete tähtaegade ühtlustamisel. Muudatusi käesolevas seaduses ei ole omavalitsuse komisjon teinud.

Panen ette, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud. Päevakord on läbi. Sõna on erakorraliseks teadaandeks rkl. Johanson'il.

L. Johanson (stp): Mul on au Riigikogule teatada, et Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühm esitab juhataja tegevuse vastu riigikontrolöri valimisel protesti. Juhataja ei ole täitnud kodukorra § 84. nõudmist. § 84. järgi nõutakse sarnasel valimisel absoluutset enamust. Härra juhataja teatas, et koos on 92 Riigikogu liiget. (Sõjaminister **J. Soots**: 91!) 92 — nii on ka praegu stenogrammis ja nii kuulsid ka härrad Riigikogu liikmed. Juhataja seda teadaannet ei õiendanud. Härra Zimmerman'i valimise poolt oli 46 häält, see ei ole absoluutne enamust, ja kui härra juhataja tunnistas härra Zimmerman'i valituks, siis on see kodukorra § 84. vastane.

Juhataja **K. Einbund**: Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 18.25 min.

Algkirjale alla kirjutatud:

Riigikogu esimees **K. Einbund**.

Sekretär **M. Juhkam**.